

Offprint

Katolícke biblické dielo

Studia Biblica Slovaca je časopis zameraný na skúmanie Svätého písma Starého a Nového zákona predovšetkým zo stránky filologickej, historickej, exegetickej a teologickej.

Vydáva Katolícke biblické dielo, Svit, s cirkevným schválením.

Imprimatur: Mons. František Tondra, spišský diecézny biskup, č. 1-06 zo dňa 3. 1. 2006

Nihil obstat: Anton Tyrol

Šéfredaktor: Blažej ŠTRBA (Badín)

Redakčná rada: Jaroslav BROŽ (Praha, CZ) – Peter DUBOVSKÝ SJ (Roma, I) – Pavol FARKAŠ (Nitra) – Peter FEDOR (Prešov) – Juraj FENÍK (Drienov) – Sr. Júlia Daniela ISKROVÁ OP (Ružomberok) – Róbert JÁGER (Prešov) – Jozef JANČOVIČ (Bratislava) – Róbert LAPKO (Košice) – Milan SOVA (Bratislava) – Peter ŠOLTÉS (Oestrich-Winkel, D) – Jozef TIŇO (Bratislava) – František TRSTENSKÝ (Spišské Podhradie) – Pavol VILHAN (Badín) – Sr. Gabriela Ivana VLKOVÁ OP (Olomouc, CZ)

Za lektorovanie všetkých článkov zodpovedá redakčná rada.

Jazyková úprava: Elena Slaná

Zalamovanie: redakcia

Na príprave publikácie sa podieľali aj Mária Mihulcová

Príspevky v slovenčine alebo češtine, alebo knihy na recenziu prosíme adresovať na jednu z adries:

Redakcia *Studia Biblica Slovaca*, Blažej Štrba, Banská 28, 976 32 Badín (Slovakia), tel.: (00421) 048/418 22 42, fax: (+421) 048/418 22 08, redakcia@biblica.sk, www.biblica.sk,

František Trstenský, Teologický inštitút, Spišská Kapitula 6, 053 04 Spišské Podhradie (Slovakia), tel.: (00421) 053/419 41 80, f.trstensky@centrum.sk.

Príspevky sa požadujú tak v elektronickej podobe (disketou alebo pripojeným dokumentom e-mailu, podľa možnosti v Microsoft Word formáte s typom písma Times New Roman), ako aj vo vytlačenej forme (A4, riadkovanie 1,5). Ak sú používané iné typy písma pre hebrejštinu a gréčtinu ako v BibleWorks, tak upresniť aké. Príspevok typu článok alebo poznámka musí byť doplnený zhrnutím nie dlhším ako 150 slov, jeho anglickou verziou a zoznamom bibliografie. Nevyžiadané exempláre sa späť neposielajú. Redakcia si vyhradzuje právo na jazykovú a štylistickú úpravu prijatých príspevkov.

Objednávku posielajte na Katolícke biblické dielo alebo na adresu redakcie.

Bankové konto: 4008274864/7500, IBAN: SK28 7500 0000 0040 0827 4864.

Články časopisu sú abstrahované v troch svetových periodikách: *Old Testament Abstracts* ISSN 0364-8591, *New Testament Abstracts* ISSN 0028-6877 a *Elenchus of Biblica*.

Studia Biblica Slovaca

© 2011 by Katolícke biblické dielo, Svit

Katolícke biblické dielo, Nábrežie Jána Pavla II, 697/4, 059 21 Svit – SK, www.kbd.sk

Tlač: PUBLICA, publica.nitra@gmail.com

Printed in Slovakia

ISSN 1338-0141

EV 3744/09

Reflexia o povolání a vyvolení v Knihe Exodus

Dominik Berberich

Úvod

Pri čítaní Knihy Exodus možno sledovať, ako sú pojmy „povolanie“ a „vyvolenie“ vyjadrené rôznymi spôsobmi. Táto reflexia využíva verše Knihy Exodus, kde sa hovorí o týchto dvoch pojmoch v súvislosti s povolaním Mojžiša, vyvolením izraelského ľudu a pod. V biblických textoch sú si pojmy povolanie a vyvolenie obsahovo blízke¹.

1. Povolanie a vyvolenie – význam a obsah pojmov

Na povolanie a vyvolenie sa možno dívať z rôznych hľadísk. Prv než sa táto reflexia bude zaoberať povolaním a vyvolením v Knihe Exodus, možno spomenúť všeobecnú charakteristiku týchto dvoch skutočností. Podľa J. Guilleta je povolanie „výzva, ktorou sa Boh obracia na toho človeka, ktorého si on vybral a ktorého určuje na nejaké osobitné dielo vo svojom zámere spásy

¹ Porov. pohľad Jeana Geerta de Fraine, ktorý v tejto súvislosti píše: „V Biblii tieto dva pojmy «povolanie» a «vyvolenie» sú prakticky ekvivalentné. Známy *logion* z Mt 22, 14: «Lebo mnoho je povolaných, ale málo vyvolených» znamená, že ponuka Božskej milosti, naplnená prostredníctvom povolania, vyžaduje veľkodušné prijatie, «aktívnu» odpoveď (Mt 23, 3). «Nie každý, kto mi hovorí: »Pane, Pane,« vojde do nebeského kráľovstva, ale iba ten, kto plní vôľu môjho Otca, ktorý je na nebesiach» (Mt 7, 21; porov. Mt 12, 50. «Lebo každý, kto plní vôľu môjho Otca, ktorý je na nebesiach, je môj brat i sestra i matka»). Tak prostredníctvom pokorného a poslušného prijatia povolania, Boh naplňa definitívne «vyvolenie» (porov. Mt 24, 31 ohľadne posledného súdu).“ De FRAINE, Jean-Geert: *De Bijbel over roeping en uitverkiezing*, J. J. Romen & Zonen, Roermond en Maaseik, *Vocazione ed elezione nella Bibbia*, Traduzione di Benedettine di s. Maria di Rosano. Bari : Edizioni Paoline, 1968², 7).

a v osude svojho ľudu.² Pojem vyvolenia tento autor charakterizuje nasledovne: „Skúsenosť vyvolenia značí prežívať osud, odlišný od osudu iných národov, žiť v osobitnom postavení, ktoré nie je výsledkom slepeho zoskupenia okolností alebo série ľudských úspechov, ale vychádza zo slobodnej a zvrchovanej iniciatívy Jahveho.“³

Už tieto dve charakteristiky poukazujú na to, že obidva pojmy (povolanie a vyvolenie) poukazujú na nekonečnú Božiu lásku k človeku. Ďalšie časti tejto reflexie sa sústreďujú na tieto dva pojmy v kontexte Knihy Exodus.

2. Povolanie v Knihe Exodus

Jednou z významných tém Knihy Exodus je aj téma Mojžišovho povolania. Toto povolanie, resp. Mojžišov postoj voči tomuto Božiemu volaniu, je charakterizované určitým Mojžišovým váhaním uskutočniť Božie výzvy, pričom toto váhanie sa dá vyjadriť v štyroch Mojžišových námietkach⁴. Tieto námietky možno vidieť v nasledovných častiach: Ex 3,1-12; 3,13-22; 4,1-9; 4,10-17 a dajú sa zhrnúť nasledovne⁵:

1. Mojžiš sa bráni Božiemu poslianiu („Kto som ja, aby som šiel k faraónovi...?!“ Ex 3,11).

2. Druhá Mojžišova námietka spočíva v tom, že mu ľud neuverí, že hovorí v Božom mene, a tak sa pýta na meno „tajomného hlasu“ („Mojžiš povedal Bohu: ‘Ja pôjdem k Izraelitom a poviem im: »Boh vašich otcov ma poslal k vám.« Oni sa budú pýtať: »Aké je jeho meno?« A čo im odpoviem?’“)

3. Na tretiu Mojžišovú námietku, že mu ľud nebude veriť, Boh odpovedá tromi znameniami, ktoré hovoria o jeho Božskej sile, s ktorou Mojžiš môže v budúcnosti počítať (Ex 4,1-9).

4. Na štvrtú Mojžišovú námietku, že nie je „výrečným mužom“, reaguje Boh slovami: „A kto dáva človeku ústa, alebo kto ho robí nemým, alebo hluchým, vidiacim alebo slepým? Azda nie ja, Pán?“ (Ex 4,11). Mojžiš však

² GUILLET, Jacques: Povolanie. In LÉON-DUFOUR, X. (zredigoval) *Slovník biblickej teológie*. Trnava : DOBRÁ KNIHA, 2003, 633.

³ GUILLET, Jacques: Vyvolenie. In LÉON-DUFOUR, X. (zredigoval) *Slovník biblickej teológie*. Trnava : DOBRÁ KNIHA, 2003, 980-981.

⁴ Porov. BROWN, Raymond E. – FITZMYER, Joseph A. – MURPHY, Roland E. (eds.): *The New Jerome Biblical Commentary*. London : GEOFFREY CHAPMAN, Student edition 1993, 46-47.

⁵ Porov. BROWN – FITZMYER – MURPHY (eds.): *The New Jerome Biblical Commentary*, 46-47.

žiada Boha, aby poslal niekoho iného namiesto neho. Božia odpoveď je rozhodná: „Tu sa Pán nahneval na Mojžiša a povedal: ‘Či nie je tvoj brat Áron, levita?! (...) On bude namiesto teba hovoriť ľudu...’ (Ex 4,14-17)

V spomínaných Mojžišových postojoch možno vidieť štruktúru akéhokoľvek Božieho povolania, ktorým Boh volá ľudí aj dnes. Gaetano Minuta hovorí o povolání nasledovne: „Povolanie je uvedenie si Božej lásky na psychologickú aj «fyzickú» úroveň. Ten povolaný je šťastlivec: ale potrebuje odvahu pustiť sa do dobrodružstva, ktoré už nie je len v jeho rukách.“⁶ Fenomén povolania je sociálnym – spoločenským faktom (je tu zreteľný význam toho, že povolaný odpovedá Bohu a sú tu zreteľné plody, ktoré z toho následne pochádzajú)⁷. Minuta napokon zhrňa, že ide o

1. uvedenie si lásky;
2. odvahu odpovedať;
3. spoločenský fenomén⁸.

Paralela medzi povolaním u Mojžiša a povolaním, ako ho opisuje G. Minuta je zrejmá:

Povolanie vo všeobecnosti a jeho súčasné ponímanie	Mojžišovo povolanie
človek si uvedomí Božiu lásku na psychologickú a „fyzickú“ úroveň	Mojžiš si uvedomuje Božiu pozornosť a lásku na „psychologickej a fyzickej“ úrovni (Porov. Ex 3,1-6)
odvaha odpovedať na povolanie	Mojžiš sa zdráha, no Boh ho robí schopným odpovedať na Božiu výzvu (Porov. Ex 3,7-12; Ex 4,1-17)
povolanie - spoločenský fenomén	Mojžišova vernosť Božiemu povolaniu má dôsledky pre celý izraelský ľud a spoločenstvo (Porov. Ex 19–40)

V Knihe Exodus sa hovorí o povolání ešte na ďalších miestach, hoci nie vždy v súvislosti s povolaním Mojžiša, ale aj s povolaním iných ľudí k nejakým úlohám, ktoré im určil Boh, Ex 31,1-5:

⁶ MINUTA, Gaetano: Osobná komunikácia (e-mail). 2010-09-10. E-mail: tanino.minuta@focolare.sk.

⁷ Porov. MINUTA, Osobná komunikácia (e-mail). 2010-09-10.

⁸ Porov. MINUTA, Osobná komunikácia (e-mail). 2010-09-10.

Potom Pán hovoril Mojžišovi: „Hľad', ja som po mene povolal Beseléla, syna Uriho, syna Hurovho z Júdovho kmeňa, a naplnil som ho Božím duchom, zmyslom pre umenie, dôvtipom a zručnosťou pre každú prácu, aby zhotovil plány a aby ich uskutočnil v zlate, v striebre a medi, aby brúsil kamene na osadzovanie, vyrezával drevo a vôbec prevádzal všetky práce.

Ex 33,17:

Tu Pán povedal Mojžišovi: ‘Aj toto, o čo si prosil, urobím, lebo ty si našiel milosť v mojich očiach a ja ťa poznám podľa mena!’

Ex 35,30-35:

Potom Mojžiš hovoril Izraelitom: ‘Hľad'te, Pán po mene povolal Beseléla, syna Uriho, syna Hurovho, z Júdovho kmeňa, a naplnil ho Božím duchom, zmyslom pre umenie, dôvtipom, vedomosťou a zručnosťou na každú prácu, aby vypracoval plány a uskutočnil ich v zlate, striebre a medi, (...).’ Dal mu však aj vlohy poučovať iných, jemu a Achisamechovmu synovi Óliabovi z Danovho kmeňa. Naplnil ich zmyslom pre umenie...

3. Vyvolenie v Knihe Exodus

Predmetom Božieho vyvolenia je podľa Knihy Exodus predovšetkým izraelský ľud a toto vyvolenie má v sebe niekoľko rôznych aspektov. Napríklad v Ex 2,25 sa hovorí o tom, ako sa Boh „ujal“ Izraelitom: „A Boh zhladal na Izraelitov a ujal sa ich.“ Približne o dve kapitoly ďalej Boh vyjadruje svoje vyvolenie Izraela ako blízky vzťah k prvorodenému synovi: „Potom povieš faraónovi: Toto hovorí Pán: »Izrael je môj prvorodený syn.«“ (Ex 4,22). V kapitole 6 je vyvolenie Bohom vyjadrené takto: „Vezmem si vás za svoj ľud a budem vašim Bohom a vy poznáte, že ja, Pán, som váš Boh, ktorý vás vyviedol spod jarma egyptských robôt“ (Ex 6,7). Božiu starostlivosť o ľud vidno aj v nasledujúcich veršoch, v ktorých Boh oznamuje faraónovi, že bude chrániť svoj ľud: „S krajom Gessen však, kde býva môj ľud, urobím v tom istom čase výnimku, takže tam nebude nijakých múch, aby si zvedel, že na zemi som Pánom ja. Urobím rozdiel medzi mojím a tvojím ľudom. Zajtra sa stane toto znamenie!“ (Ex 8,18-19). Podobne je to aj v prípade dobytky (9,4), ľadovca (9,26), svetla (10,23) a smrti prvorodených (11,7).

Zvláštnou kategóriou „vyvolenia“ je zasvätenie prvorodených: „Pán povedal Mojžišovi: „Zasväť mi všetko prvorodené, čo u Izraelitov otvára

materské lono, či už u lidí alebo u dobytká! To bude moje.“ (Ex 13,1-2; porov. tiež 13,11-16).

Ďalšie vyjadrenia Knihy Exodus sa opäť vracajú k vyvoleniu ľudu, napríklad v Ex 15,16 sa hovorí, ako si Boh ľud „prisvojil“: „Tak prechádzal tvoj ľud, Pane, tak prechádzal ľud, ktorý si si prisvojil.“ V Ex 19,3-6 sa nachádza pravdepodobne najúplnejšie vyjadrenie o vyvolení v rámci Knihy Exodus:

Potom Mojžiš vystúpil k Bohu. Tu Pán na neho zavolať z vrchu: „Toto povieš Jakubovmu domu a zvestuješ Izraelitom: »Vy sami ste videli, čo som urobil Egypťanom a ako som vás niesol na orľích krídlach a priviedol sem k sebe. Ak teraz budete poslúchať môj hlas a ak zachováte moju zmluvu, tak mi budete medzi všetkými národmi zvláštnym majetkom – veď mne patrí celá zem – a budete mi kráľovským kňazstvom a svätým národom!« Toto sú slová, ktoré máš predniesť Izraelitom.“

Doteraz boli spomenuté citáty, kde sa hovorí o starostlivosti Boha o svoj ľud. V Knihe Exodus sa však nachádza aj usmernenie pre členov vyvoleného ľudu, podľa ktorého sa majú riadiť vo vzťahu k príslušníkom iných národov: „Nebudeš utláčať cudzinca; sami viete, ako mu to padne, veď aj vy ste boli cudzincami v egyptskej krajine!“ (Ex 23,9). Boh teda miluje všetky národy a tento postoj úcty voči príslušníkom iných národov dáva Boh ako príkaz členom vyvoleného ľudu.

Ďalšie vyjadrenie o vyvolených Izraelitoch sa nachádza v Ex 24,9-11:

Potom Mojžiš, Áron, Nadab, Abiu a sedemdesiat starších z Izraela vystúpili hore a tu videli Izraelovho Boha. Pod jeho nohami bolo čosi ako plocha zo zafirových dlaždíc a lesklo sa to ako samo nebo. A on nevystrel ruku proti vyvoleným Izraelitom. Mohli hľadiť na Boha. Potom jedli a pili (z obetovaného).

Zvláštny vzťah Boha a jeho ľudu charakterizuje aj Božia prítomnosť uprostred svojho ľudu, Ex 29,43-46:

Tam sa budem zjavovať Izraelovým synom a miesto sa posvätiť mojou slávou. Stan zjavenia a oltár posvätiť ja. Aj Árona a jeho synov ja posvätiť, aby mi slúžili ako kňazi. Budem bývať uprostred Izraelitov a budem ich Bohom. A spoznajú, že ja, Pán, som ich Boh, ktorý ich vyviedol z egyptskej krajiny, aby som býval uprostred nich – ja, Pán, ich Boh.

Božie vyvolenie ľudu potvrdzuje aj nasledujúci Mojžišov dialóg s Bohom, Ex 33,15-16:

Tu on odpovedal jemu: 'Ak nepôjdeš s nami osobne, ani nás nevyvádzať odtiaľto! A po čom poznám, že som našiel milosť v твоjich očiach, ja a tvoj ľud, ak nie po tom, že pôjdeš s nami a my, ja a tvoj ľud, budeme tým vyznačení pred všetkými národmi, čo sú na zemskom povrchu?'

4. Kniha Exodus a postava Mojžiša

Postava Mojžiša v sebe neobsahuje len jeho osobné dejiny, ale jeho život je zároveň životom izraelského ľudu⁹. Mojžišova osoba sa vyznačuje výnimočnými vlastnosťami, ale skutočnú veľkosť jej dáva Boh, ktorý Mojžiša sprevádza a usmerňuje, a tak možno hovoriť o špecifickom charaktere Mojžišovho povolania: „Z dôvodu priamych vzťahov s Bohom (Nm 12,8: «Ja sa s ním rozprávam od úst k ústam, otvorene a nie v hádankách»), Mojžiš ostal v židovsko-kresťanskej tradícii ako «povolaný» par excellence.“¹⁰

Mojžišov vzťah k Bohu v sebe zahŕňa prekvapenie, váhanie, poslušnosť, pokoru, ale aj rozhodnosť v plnení Božích príkazov. Mojžiš teda dôsledne odpovedal na Božie povolanie. Ľud, ktorý Boh zveril Mojžišovi, bol vyvoleným Božím ľudom, ktorý však nebol vždy verný tomuto svojmu vyvoleniu. Boh však ostáva vždy verný a to ostáva nádejou pre ľudí všetkých čias (porov. Jer 30,18-22; Rim 11,29; 2 Tim 2,13).

Záver

Kniha Exodus svedčí o Božej láske a možno to vidieť v povolaní Mojžiša a iných ľudí a tiež v Božom vyvolení izraelského ľudu. Božie povolanie a vyvolenie je prejavom jeho osobnej lásky k ľudu a ku každému

⁹ Porov. NOBILE, Marco: *Teologia dell' Antico Testamento*, Leumann (Torino) : Editrice Elle Di Ci, 1998, 207. Marco Nobile to vyjadruje takto: „Pri postupnom čítaní príbehu Genezis – 2 Kr, porozumieme hlbšie programový charakter tohto ontologického opisu pôvodu: 'Boh stvoril človeka na svoj obraz a podobu'. Mojžišova postava nám umožňuje pochopiť, čo znamená byť v Božej prítomnosti, zoči-voči nemu, ako pred zrkadlom, v ktorom je možné vidieť vlastný pôvod: Mojžiš rozprával tvárou v tvár s Bohom. Epopeja tohto hrdinu, ktorá je zároveň epopejou Izraela, 'kráľovského kňazstva a svätého národa' (Ex 19,6), je zosobnením a personifikáciou hodnôt patriacich do prvotného projektu 'bytia na Boží obraz', t.j. víťazstvo nad chaosom otroctva, nad urážkou ľudskej dôstojnosti, obrana slobody vpísanej do plánu, ktorý má Boh s človekom a jeho nepotlačiteľná schopnosť realizovať seba samého, ako človeka a ako ľud.“ (NOBILE, *Teologia dell' Antico Testamento*, 207).

¹⁰ FRAINE, *De Bijbel*, 25.

človeku. Povolanie a vyvolenie však v sebe obsahuje aj záväzok ľudu a človeka odpovedať na Božie výzvy. Napriek tomu, že človek nie je vždy verný svojmu povolaniu a vyvoleniu, Boh je verný, a tak vedie svoj ľud dejinami.

Zhrnutie

Reflexia sa zameriava na dva dôležité biblické koncepty: povolanie a vyvolenie. Prvá časť reflexie je zameraná na význam a obsah týchto dvoch pojmov. Druhá kapitola sa venuje povolaniu v Knihe Exodus. Ďalšia kapitola je venovaná vyvoleniu v Knihe Exodus. Posledná časť obsahuje stručnú poznámku o osobnosti Mojžiša. Reflexia zdôrazňuje hlavný význam povolania a vyvolenia: Božiu lásku ku každému.

Summary

The reflection focuses on two important biblical concepts: vocation and election. The first part of the reflection concentrates on the significance and content of the two concepts. The second chapter examines the vocation in the Book of Exodus. The next chapter is dedicated to the election in the Book of Exodus. The last part includes a brief note about the personality of Moses. The reflection underlines the main meaning of vocation and election: God's love to everyone.

Dominik Berberich
Katedra histórie a biblických vied
Katolícka univerzita v Ružomberku
Teologická fakulta v Košiciach
Hlavná 89
Košice 04121
e-mail: dominik.berberich@gmail.com

Contents

Treaties

<i>Sidonia HORŇANOVÁ</i>	
Moses' Intercessory Prayer in the Book of Exodus	1-16
<i>Jozef TIŇO</i>	
Does 2 Tim 3:8-9 Draw upon a Tradition Related to Ex 7:8-13?	17-24
<i>Peter JUHÁS</i>	
Intentional wordplay in Ex 7:11-12	25-29
<i>Fides Iveta STRENKOVÁ CJ</i>	
Witchcraft and the Death Penalty (Ex 22:17)	30-47
<i>Mykhaylyna KEUSKOVÁ</i>	
The Motif of the Promised Land in the Book of Exodus	48-71
<i>Daniel SLIVKA</i>	
Early Christian Schools and Their Interpretation of Some Themes from the Book of Exodus	72-85
<i>Eubomír PODHORSKÝ</i>	
A View of Egypt and the Land of Goshen from the Perspective of the Mid-16th Century BCE Exodus	86-114

Reflexie

<i>Dominik BERBERICH</i>	
Reflection on Vocation and Election in the Book of Exodus	115-121

Obsah

Štúdie

- Sidonia HORŇANOVÁ**
Mojžišova príhovorná modlitba v Ex 32 1-16
- Jozef TIŇO**
Opiera sa 2 Tim 3,8-9 o tradíciu spojenú s Ex 7,8-13? 17-24
- Peter JUHÁS**
Želaná hra v Ex 7,11-12 25-29
- Fides Iveta STRENKOVÁ CJ**
Čarodejníctvo s trest smrti 30-47
- Mykhaylyna KEUSKOVÁ**
Motív prisľúbenej zeme v Knihe Exodus 48-71
- Daniel SLIVKA**
Starokresťanské školy a ich interpretácia niektorých tém
z Knihy Exodus 72-85
- Ľubomír PODHORSKÝ**
Pohľad na Egypt a krajinu Góšen z hľadiska exodu v pol.
16. stor. pred n. l. 86-114

Reflexie

- Dominik BERBERICH**
Reflexia o povolání a vyvolení v Knihe Exodus 115-121
- Abstrakty 122-124